Lesvoorbereiding

Aletta Jacobs:
Een Groningse om trots op te zijn!

GROEP

6-7-8

SAMENVATTING

In deze les maken de leerlingen kennis met Aletta Jacobs. Aletta Jacobs staat bekend als de eerste Nederlandse vrouw die stond ingeschreven op een universiteit en een universitair diploma behaalde. Na haar studie werd zij de eerste vrouwelijk huisarts. Jacobs was ook zeer actief bij de strijd om het vrouwenkiesrecht. Ze kwam uit Sappemeer en sprak naast het Nederlands ook Gronings. Maar ze was ook vaardig in andere talen. De leerlingen staan tijdens deze les ook stil bij deze meertaligheid.

DUUR

1 uur totaal

MATERIAAL

- Digibord, per tweetal of groepje van maximaal vier leerlingen het uitgeprinte verhaal en de uitgeprinte foto van Aletta Jacobs, schrijf- en tekengerei, eventueel A3-papier, eventueel tablets/laptops om woorden in andere talen op te zoeken.

VOORBEREIDING

- Zet het filmpje klaar
- Print voor elk tweetal/groepje het verhaal en een foto van Aletta Jacobs
- Leg de nodige materialen klaar

KERNDOELEN

Kerndoelen in deze les

De les sluit aan op twee van de vijf kerndoelen Nedersaksisch:

- De leerlingen ontwikkelen een positieve attitude ten opzichte van het gebruik van Nedersaksisch door henzelf en anderen.

De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed en de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nedersaksische geschiedenis.

Kerndoelen Nedersaksisch

Het Nederlandse basisonderwijs kent 58 kerndoelen. Uit een aantal relevante vakgebieden zijn 16 kerndoelen genomen die als basis dienen voor de vorming van kerndoelen voor het Nedersaksisch. Uit deze 16 kerndoelen zijn vijf basisvaardigheden gedistilleerd waar vervolgens vijf “kerndoelen Nedersaksisch” van gemaakt zijn. De kerndoelen voor het Nedersaksisch zijn gevormd uit de kerndoelen voor Nederlands, Fries en Engels.

Wanneer je aan deze Nedersaksische kerndoelen gaat werken, werk je tegelijkertijd aan de kerndoelen uit het kerndoelenboekje. Op deze manier kan er gewerkt worden aan de geldende, verplichte kerndoelen en zijn de Nedersaksische kerndoelen een vervanging (en niet een extra toevoeging) op het bestaande curriculum van een (basis)school.

De kerndoelen Nedersaksisch luiden als volgt:

- De leerlingen ontwikkelen een positieve attitude ten opzichte van het gebruik van Nedersaksisch door henzelf en anderen.
- De leerlingen leren informatie te verwerven uit (eenvoudige) gesproken, gezongen en geschreven teksten in het Nedersaksisch.
- De leerlingen verwerven een woordenschat van frequent gebruikte Nedersaksische woorden en uitdrukkingen en zij ontwikkelen een attitude waarbij ze zich durven uit te drukken in die taal.
- De leerlingen krijgen plezier in het schrijven van eenvoudige (informatieve) teksten, liedjes en gedichten in het Nedersaksisch en maken daarbij gebruik van de geldende spellingsregels.
- De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed en de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nedersaksische geschiedenis.

Actualisatie kerndoelen

De huidige kerndoelen zijn niet actueel en ruim geformuleerd. Dit geeft onduidelijkheid bij leraren over wat moet en mag. Daarom wordt er gewerkt aan een actualisatie van de kerndoelen. De conceptkerndoelen voor Nederlands zijn opgeleverd in 2023. Zodra deze wettelijk zijn goedgekeurd zullen ze de oude kerndoelen vervangen.

In de conceptkerndoelen is streektaal ondergebracht bij de kerndoelen Nederlands voor het primair onderwijs, domein B | Taal, subdomein B2 | Taal en individu & maatschappij: kerndoel 14 (Talige identiteit), kerndoel 15 (Taalvariatie) en kerndoel 16 (Taalverandering).

Ook bij de conceptkerndoelen voor burgerschap is ruimte voor streektaal en meertaligheid.

Op termijn zullen de kerndoelen voor het Nedersaksisch waarschijnlijk aangepast worden aan de nieuwe kerndoelen.

LESDOEL

Leerlingen leren over de historische persoon Aletta Jacobs en haar bijdrage aan de vrouwenemancipatie. Tevens leren de leerlingen over de voordelen van meertaligheid.

BEGINSITUATIE

De leerlingen kunnen lezen en schrijven. Naast het Nederlands hebben ze in meer of mindere mate ervaring met andere talen door muziek, YouTube, gaming, vakanties of doordat er thuis een andere taal wordt gesproken.

Voor wat betreft het Gronings is uit onderzoek door studenten bekend dat:

- Het Gronings het meeste bij opa en oma wordt gesproken
- De meeste kinderen geen Gronings spreken, maar het wel kunnen verstaan
- Leerlingen het belangrijk vinden dat de taal blijft bestaan
- Ze af en toe Groningse lessen op school kunnen waarderen
- Gym, muziek en drama de leukste vakken worden gevonden en dat daarbij aansluiten helpt om het Gronings te stimuleren
- Dat leerlingen de Groningse taal en de geschiedenis het meest interessant vinden
- De meeste kinderen trots zijn op de Groningse taal

N.B. Meertaligheid:

Tijdens de les over Aletta Jacobs is het relevant om de meertalige context van haar tijd te benadrukken.

Jacobs leefde in een tijd waarin regionale dialecten nog sterk waren. Jacobs groeide op in een meertalige omgeving waar naast het Nederlands ook het Gronings werd gesproken.

Bespreek met de leerlingen de meertalige samenleving van die tijd, waar mensen verschillende dialecten en talen spraken door onder andere handelsrelaties en de contacten met mensen in buurlanden. Moedig een positieve houding ten opzichte van meertaligheid aan en benadruk de voordelen van het beheersen van meerdere talen.

Verbind historische meertaligheid met het heden en benadruk dat het nog steeds een realiteit is. Meertaligheid draagt bij aan culturele diversiteit. Bespreek met de leerlingen de talen die zij in hun omgeving hebben. Dat kan ook heel klein. Praat je bijvoorbeeld met je vrienden op dezelfde manier als met je grootouders? Straattaal en gametaal zijn ook voorbeelden van meertaligheid. Voeg interactieve elementen toe waarbij leerlingen enkele woorden of zinnen in hun eigen taal kunnen delen, waardoor een brug ontstaat tussen geschiedenis en moderne meertaligheid.

Door kort aandacht te besteden aan meertaligheid wordt niet alleen het begrip voor Aletta Jacobs vergroot, maar wordt ook het belang van taalkundige diversiteit benadrukt, zowel historisch als in de huidige tijd.

Lesbeschrijving
Aletta Jacobs

INLEIDING
5 minuten

Vertel dat jullie het deze les gaan hebben over een belangrijke Groningse vrouw: Aletta Jacobs. Vraag welke leerlingen al eens van haar hebben gehoord.

Vertel dat jullie niet alleen gaan kijken naar wat zij voor elkaar heeft gekregen, maar ook naar de verschillende talen die zij sprak.

KERN
45 minuten

Presentatie over Aletta Jacobs
5 minuten (binnen kern)

Laat het korte filmpje over Aletta Jacobs zien. https://www.youtube.com/watch?v=PW5AMcnVMR8

Welke opvallende dingen hebben de leerlingen gehoord?

Leesactiviteit
10 minuten (binnen kern)

Laat de leerlingen het fragment “Jeugd” uit het artikel Aletta Jacobs: Waar een wil is, is een weg lezen. Of lees het fragment gezamenlijk. Bespreek het fragment: Hoe zou het leven zijn geweest als meisje in Groningen in die tijd? Hoe zouden de leerlingen het vinden als meisjes nu nog steeds niet mochten studeren?

Meertaligheid
10 minuten (binnen kern)

Aletta kwam uit een Gronings dorp, en sprak daardoor ook Gronings dialect. Maar welke talen zou Aletta nog meer hebben gesproken? Laat de leerlingen opschrijven welke talen ze denken dat Aletta sprak. Ze kunnen verschillende talen uit de tekst en uit de introductie halen. Bespreek de antwoorden.

- Het is aannemelijk dat Aletta de volgende talen sprak: Jiddisch/hebreeuws (Joodse afkomst), Gronings (Groningse omgeving), Engels, Duits, Frans, Latijn en Grieks.

Dat ze zoveel talen sprak kwam heel goed van pas. Zo kon ze van grote betekenis zijn op internationaal gebied. Maar ze kon ook de Groningse plattelandsvrouwen direct aanspreken. Aletta Jacobs trok bijvoorbeeld met haar vriendin Betsy Bakker-Nort, ook een Groningse feministe, de provincie in om Groningers te overtuigen van de noodzaak van het vrouwenkiesrecht.

Laat de leerlingen zelf opschrijven of vertellen welke talen ze zelf spreken en/of verstaan. Welke talen zouden ze graag willen leren en waarom?

Creatieve opdracht
20 minuten (binnen kern)

De leerlingen krijgen per tweetal of groepje een afbeelding van Aletta Jacobs. Hiermee gaan ze een poster over haar maken. Er kan voor gekozen worden om de afbeelding op een groter en/of gekleurd papier te plakken. Ze beginnen met het versieren van de achtergrond, ze kunnen deze bijvoorbeeld mooie kleuren geven en/of tekeningetjes maken van dingen die bij haar leven passen. Daarna gaan ze verschillende losse steekwoorden op de poster schrijven die met Aletta Jacobs te maken hebben of die zij bij haar vinden passen. Vraag de leerlingen vervolgens om de meertalige kant van Aletta in beeld te brengen. Bijvoorbeeld door in verschillende talen die Aletta sprak woorden toe te voegen die bij haar passen. Laat de leerlingen hier vooral zelf creatieve manieren voor vinden.

SLOT
10 minuten

Laat de tweetallen/groepjes hun poster presenteren. Welke woorden hebben ze opgeschreven? En waarom hebben ze deze woorden gekozen?

Vraag de leerlingen uit te leggen voor welke eigenschappen van Aletta Jacobs ze het meeste waardering hebben. Wat kunnen ze leren uit het levensverhaal van Aletta Jacobs?

Leesblad

Aletta Jacobs:
waar een wil is, is een weg.

Jeugd

In haar autobiografie 'Herinneringen' schrijft Aletta Henriëtte Jacobs (1854-1929) met veel liefde over haar ouderlijk huis. Ze was de achtste in een rij van elf kinderen. Haar moeder, Anna Jacobs-De Jong, deed het huishouden zonder extra hulp. In die tijd was dat heel wat meer werk dan tegenwoordig. Moeder bakte zelf het brood, maakte boter en kaas, zorgde voor de inmaak, pekelde het vlees, spon en naaide en verstelde de kleren. 's Avonds hielp ze haar man met het klaarmaken van de medicijnen. Aletta's vader, Abraham Jacobs, huisarts in Sappemeer, had ondanks zijn drukke praktijk veel aandacht voor de kinderen. De kinderkamer -het grootste vertrek van het huis- deed dagelijks dienst als gymnastieklokaal. Onder vaders leiding deden de kinderen oefeningen. Er stond een stevige tafel en er kon niks kapot zodat ze er naar hartelust konden ravotten.

Gedurende de wintermaanden verzamelde vader tijdens de avondschemering de kleintjes rond het openhaardvuur. Ze luisterden dan naar verhalen uit het leven van beroemde mannen of vrouwen of uit een of ander geschiedkundig tijdperk. Maar eerst moesten ze, om beurten, vertellen wat ze de vorige avond hadden gehoord. Een stok achter de deur om alles exact te onthouden zal dat niet geweest zijn. Wellicht was het om te horen of hij met de manier van vertellen de juiste toon had getroffen.

Vanaf haar zesde jaar was het voor Aletta duidelijk dat ze net als haar vader en net als haar oudste broer Julius dokter wilde worden. Dat zoiets voor een meisje in die tijd zo goed als onmogelijk was kwam niet bij haar op. Jongens en meisjes kregen in het gezin Jacobs een volkomen gelijkwaardige behandeling. Ze kregen hetzelfde zakgeld en hadden vergelijkbare plichten. Konden de jongens een cent verdienen met houthakken of schoenenpoetsen, de meisjes deden dat met breien, naaien of mazen.

Aletta was heel tevreden met de dorpsschool waar ze met de andere jongens en meisjes heen ging. Anders dan op de 'standenschool' zaten daar kinderen van notabelen zo goed als arbeidersjeugd bij elkaar in de klas. Haar buurmeisje van de schoolbanken was een weeskind uit het armenhuis en net als Aletta erg intelligent. Voor haar was de schoolloopbaan met twaalf jaar afgelopen en begon een leven als dienstmeid. Zo werd Aletta op de sociale onrechtvaardigheid gedrukt -ze realiseerde het zich later pas- die aan vrouwen geen verdere opleidingsmogelijkheden bood.

Op een avond zat haar vader te praten met Dr. L. Ali Cohen. Even later werd de veertienjarige Aletta binnengeroepen '...of ze haar taal schriften wilde laten zien'. Sinds ze van school af was en in het huishouden hielp gaf haar moeder haar Duitse en Franse les. Ze maakte daarbij zulke goede vorderingen dat ze na korte tijd het liefst al lezende in een Duits boek stof afnam. Dr. Cohen sprak zijn bewondering uit over het fraaie taalwerk dat hij te zien kreeg. Voor Aletta was dat de druppel die de emmer deed overlopen. Ze greep het schrift, scheurde het in stukken en riep snikkend uit dat het allemaal geen zin had. 'Ik mag toch niks worden, omdat ik een meisje ben.' Moeder kwam tussenbeide, bracht haar de kamer uit en zei tot haar man: 'Nu woon je zelf eens zo'n ongemotiveerde driftbui bij. Er is met dat kind niets te beginnen.' Aletta vluchtte naar boven. Moeder was boos op dat kind dat uit luiigheid allerlei malle fratsen verzon om het huishouden niet te hoeven doen. En vader toonde -als altijd- begrip voor zijn lieveling. Hij begon zijn dochter met hulp van Julius Grieks en Latijn te leren. Langzaamaan tekende zich een weg af waardoor Aletta's wens om dokter te worden in vervulling kon gaan.

▼ Bron: https://jemagalles.nl/beroemde_nederlanders/jacobs1.htm

moi
moi
moi